

Feitenkaart discriminatie 2008, RADAR Rotterdam-Rijnmond

RADAR is het bureau voor gelijke behandeling en tegen discriminatie, werkzaam in Rotterdam-Rijnmond, Zuid-Holland-Zuid en Midden- en West-Brabant. RADAR toetst en bewaakt de handhaving van artikel 1 van de Grondwet:

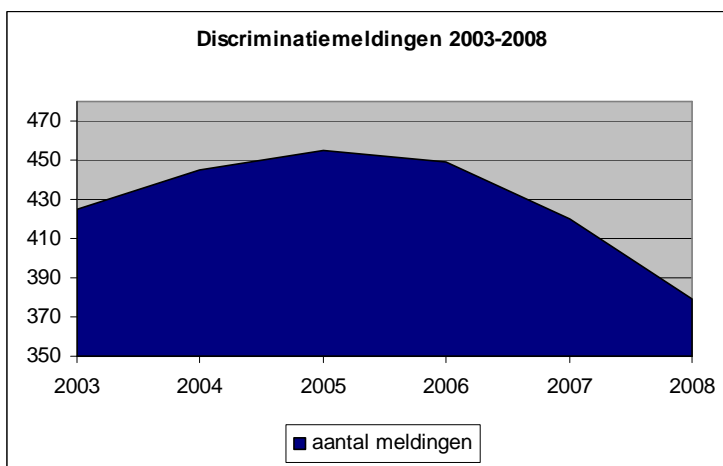
Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

RADAR ontplooit een breed scala aan activiteiten die gelijke behandeling bevorderen en discriminatie tegengaan, zoals voorlichting en deskundigheidsbevordering, advisering van instellingen en organisaties, onderzoek en monitoring en advies en ondersteuning bij klachten en meldingen van discriminatie. In deze feitenkaart wordt een overzicht gegeven van de klachten en meldingen van discriminatie die in Rotterdam-Rijnmond in het jaar 2008 binnenkwamen. Over de regio's Midden- en West-Brabant en Zuid-Holland-Zuid wordt apart gepubliceerd. Meer informatie over RADAR in 2008 is te vinden in het Jaarbericht 2008. In deze publicatie ligt de nadruk op cijfers. Het is daarbij van belang te onderstrepen dat discriminatie bij uitstek een onderwerp is waarbij de cijfers niet alles zeggen. Onderrapportage en onderregistratie zijn hiervoor de belangrijkste redenen. Om in de behoefte aan informatie te voorzien en een indruk te geven van de discriminatieklachten en -meldingen die gedaan worden, wordt deze feitenkaart gepubliceerd. Er worden overzichten geboden van de aantallen klachten per maatschappelijk terrein, discriminatiegrond en er wordt verslag gedaan van de aard van de discriminatie. In aanvulling op de cijfers van RADAR wordt aandacht besteed aan de door Roteb verwijderde discriminerende graffiti in de verschillende deelgemeenten van Rotterdam.

Meldingen van discriminatie

Discriminatie betekent letterlijk 'onderscheid maken'. Al staat niet ieder onderscheid gelijk aan discriminatie. De wet bepaalt welk onderscheid wel of niet geoorloofd is. Wettelijk gezien wordt alleen onderscheid op de volgende gronden mogelijk gerekend tot ongeoorloofd onderscheid (en dus discriminatie): herkomst, nationaliteit, godsdienst, sekse, seksuele gerichtheid, leeftijd, handicap, levensovertuiging, politieke overtuiging, burgerlijke staat en arbeidsduur.

In 2008 ontving RADAR Rotterdam-Rijnmond 379 discriminatieklachten en -meldingen. Dat zijn 41 meldingen minder dan in 2007. Het jaarlijkse aantal meldingen varieerde de afgelopen vijf jaar tussen 379 en 425.

De aard van de discriminatie

Discriminatie uit zich in verschillende vormen. Ruim de helft van de meldingen in 2008 ging over 'omstreden behandeling' (115). We spreken van omstreden behandeling wanneer groepen worden uitgesloten van bepaalde goederen en/of diensten, of wanneer de toegang wordt belemmerd. Van omstreden behandeling is ook sprake wanneer algemene regels, direct of indirect, nadelig uitpakken voor bepaalde groepen (87). Eénderde van de discriminatiemeldingen ging over (vijandige) bejegening (125). Veruit de meeste meldingen in deze categorie hadden betrekking op discriminatoire beledigingen, waaronder beledigende, denigrerende, stigmatiserende uitspraken en scheldwoorden. Tot vijandige bejegening worden verder uitingen gerekend in de vorm van tekens, opvattingen, gedragingen en daden die verwijzen naar de minderwaardigheid van bepaalde groepen. Racistische leuzen en hakenkruisen zijn hiervan de bekendste voorbeelden. Meldingen van fysiek letsel of ernstige dreiging daartoe, zijn geregistreerd als geweld. Het ging hierbij gelukkig om een klein aantal incidenten, al is het aantal bedreigingen ten opzichte van 2007 licht gestegen (+3).

Wat betreft de verhouding omstreden behandeling - vijandige bejegening kan worden opgemerkt dat die vrijwel hetzelfde is als in het voorgaande jaar. Binnen de categorie omstreden behandeling is het aantal meldingen dat gaat over de toepassing van regels zowel relatief als absoluut gestegen en zijn er iets minder meldingen over de weigering van toegang, goed of dienst.

Tabel 2. Aard van de discriminatie

	Aantallen in 2008	Aantallen in 2007
Omstreden behandeling	218	241
Weigering goed/dienst	115	139
Toepassing regels	87	73
Overig	16	29
Vijandige bejegening	125	156
Demonstratie	0	1
Belediging	96	129
Bekladding/pamfletten	12	14
Overig	17	12
Geweld	13	14
Poging tot geweld	5	11
Geweld	8	3
Bedreiging	8	5
Overig	15	4
Totaal	379	420

De discriminatiegrond

Het merendeel van de meldingen, bijna zes van de tien, ging over discriminatie op grond van etnische herkomst, huidkleur of 'ras' (219). In 2008 is verder 30 maal melding gedaan van discriminatie op grond van godsdienst. Hierbij ging het in de meeste gevallen om discriminatie op grond van het islamitische geloof. Een derde van de meldingen is afkomstig van moslima's die zich gediscrimineerd voelden vanwege hun hoofddoek. Verder kwam er een melding binnen van discriminatie op grond van het hebben van een religieuze baard, het dragen van een burqini in het zwembad en waren er een paar meldingen van discriminatie op grond van het *niet* gelovig zijn. Van discriminatie als gevolg van handicap of chronische ziekte is 26 maal melding gedaan. De meldingen lopen uiteen van toegankelijkheidsproblemen (onder andere wat betreft horeca- en uitgaansgelegenheden), gepest en beledigd worden, tot het krijgen van ontslag. Daarnaast is discriminatie op grond van geslacht 23 maal gemeld en discriminatie op grond van leeftijd 22 maal. Discriminatie op grond van leeftijd is het meest gemeld met betrekking tot de arbeidsmarkt, het ging dan vaak om discriminatie van ouderen. Opvallend is dat discriminatie op grond van geslacht vaak betrekking had op de door horecagelegenheden gehanteerde entreprijzen, waarbij mannen meer entree moeten betalen dan vrouwen. Verder is ook seksuele intimidatie en seksediscriminatie

op de arbeidsmarkt gemeld. Homodiscriminatie is zestien maal gemeld, waarbij meldingen uiteenliepen van pesten in het onderwijs, tot geweigerd worden in de sportschool en onjuist behandeld worden. Er kwamen acht meldingen binnen over discriminatie vanwege nationaliteit en antisemitisme is zes keer gemeld. Over discriminatie op grond van levensovertuiging en politieke overtuiging kwamen slechts enkele meldingen binnen (4 resp. 1). Discriminatie op grond van burgerlijke staat werd niet gemeld, net als discriminatie op grond van arbeidsduur. Het relatief grote aantal discriminatiemeldingen in de restcategorie 'overig' ging over 'oneerlijke behandeling' of 'benadeling' op gronden die niet wettelijk als discriminatie worden gezien (39). Het ging met name om mensen met een afwijkende lichaamsbouw of afwijkend uiterlijk. Een enkele keer voelde iemand zich benadeeld vanwege familierelaties of vanwege het moeten betalen van hondenbelasting.

In vergelijking met 2007 valt op dat er meer meldingen zijn binnengekomen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid, nationaliteit (beide +6), handicap en op grond van levensovertuiging (beide +4). Er is daarentegen minder vaak melding gedaan van discriminatie op grond van godsdienst (-19) en leeftijd (-10). Wat betreft de overige gronden is er sprake van een ongeveer gelijk verdeelde, lichte daling van het aantal meldingen.

Tabel 3. Discriminatiegrond

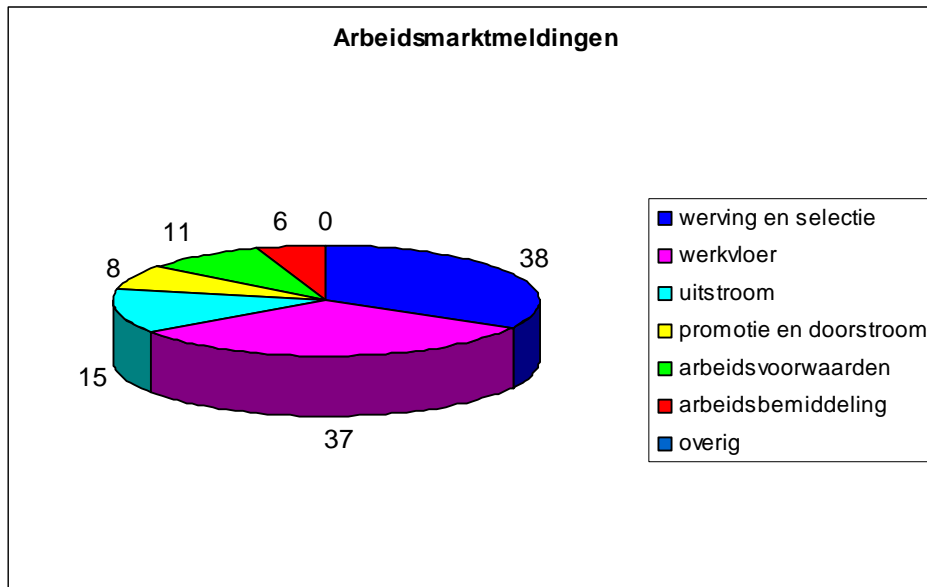
	Aantallen in 2008	Aantallen in 2007
Antisemitisme	6	10
Arbeidsduur	0	1
Burgerlijke staat	0	1
Geslacht	23	25
Godsdienst	30	49
Handicap	26	22
Herkomst/kleur/ras	219	256
Leeftijd	22	32
Levensovertuiging	4	0
Nationaliteit	8	2
Politieke overtuiging	1	2
Seksuele gerichtheid	16	10
Overig	39	38
Totaal	394	448

Het maatschappelijk terrein

Discriminatie op de arbeidsmarkt

Met 115 meldingen over discriminatie is de arbeidsmarkt ook dit jaar weer het maatschappelijk terrein waarover RADAR Rotterdam-Rijnmond de meeste meldingen ontving. Het aantal meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt is iets lager dan het aantal meldingen in 2007, maar is in verhouding tot meldingen op de andere terreinen toch licht gestegen. De stijging van arbeidsmarktmeldingen door de jaren heen lijkt hiermee door te zetten.

De meeste arbeidsmarktmeldingen gingen in 2008 over werving- en selectieprocedures (38). Daarna volgden meldingen over discriminatie op de werkvloer door collega's, leidinggevenden of klanten (37). Vergeleken met 2007 waren er in 2008 meer meldingen over discriminatie op de werkvloer (+7). Ook waren er iets meer meldingen over het beëindigen van een arbeidscontract (+3) en iets meer meldingen over carrièrebependingen door discriminerende functie-eisen van werkgevers (+2). Er is minder vaak melding gedaan over bemiddelaars die meegaan in discriminerende eisen van aanbieders (-7). Tot slot ging tien procent van de meldingen over de arbeidsvoorwaarden en de arbeidsomstandigheden.

Discriminatie op de andere terreinen

RADAR Rotterdam-Rijnmond kreeg 43 meldingen over discriminatie door zakelijke dienstverleners, waaronder banken, vervoersmaatschappijen, verzekeringsmaatschappijen en winkels. De aard van de meldingen varieerde van vijandige bejegening (10) tot omstreden behandeling (29). Het kan dan dus gaan om neerbuigende of racistische opmerkingen van medewerkers, maar bijvoorbeeld ook over het weigeren van dienstverlening. Zoals het weigeren van het afsluiten van een verzekering, de toegang weigeren van scholieren tot een supermarkt en het niet verhuren van een auto vanwege de nationaliteit.

Mogelijk discriminatoir optreden van collectieve voorzieningen, zoals overheidsinstanties en de gezondheidszorg, is 31 maal gemeld. Mogelijke discriminatie door politie en justitie is 26 maal gemeld. In meer dan de helft van de gevallen ging het hierbij over het willekeurig toepassen van de bevoegdheid om mensen staande dan wel aan te houden (15). De overige meldingen gingen over de manier waarop de politie de mensen aanspreekt of over het wegsturen zonder dat de aangifte werd opgenomen.

Ook over het onderwijs ontving RADAR Rotterdam-Rijnmond 26 meldingen. Hierbij ging het vooral om meldingen over pesten van leerlingen onderling of meldingen over discriminerende opmerkingen die door docenten werden gemaakt (10). Twee van de 26 meldingen hadden te maken met discriminatie op grond van seksuele gerichtheid, verder ging het voornamelijk om discriminatie op grond van etnische herkomst (17). Ook is twee keer melding gedaan van het niet toegelaten worden tot een opleiding vanwege een te hoge leeftijd. Er waren dit jaar geen meldingen van leerlingen die geen hoofddoek mochten dragen op school, wel waren er andere meldingen die te maken hadden met discriminatie op grond van godsdienst. Zo was er een melding over het feit dat een school geen varkensvlees meer aanbiedt tijdens de lunch vanwege haar islamitische leerlingen. Er is 25 maal melding gedaan van discriminatie in de buurt of wijk. In bijna alle gevallen ging het om 'vijandige bejegening'. Het ging hier om schelden, pesterijen, smaad en lasterpraatjes of om racistische graffiti op huizen, garages of schuttingen. Drie keer is melding gedaan van bedreiging en één keer is geweld gemeld. In dit geval ging het om uit de hand gelopen burencollicten waarbij ook sprake was van discriminerende uitlatingen. Het merendeel van de discriminatie in de buurt of wijk viel onder discriminatie op grond van herkomst, twee keer is melding gedaan van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid.

Het Rotterdamse uitgaansleven leverde 22 discriminatiemeldingen op¹. In meer dan de helft van de meldingen ging het om het weigeren van toegang, voornamelijk op grond van herkomst, maar ook een paar maal op grond van handicap. Verder is door een aantal mensen melding gedaan van discriminatie op grond van geslacht, waarbij het specifiek ging om het hanteren van verschillende entreeprijzen voor mannen en vrouwen (7).

Er is negentien keer melding gedaan van stigmatiserende of discriminerende uitingen in media en reclames. Voor vijftien mensen vormden problemen rondom huisvesting aanleiding om discriminatie te melden. Het merendeel van deze meldingen ging over de toewijzing van een woning of een urgentiebepaling. Twee meldingen gingen over het verwijderen van schotelantennes door de woningcorporatie. Discriminerende uitspraken van politici en/of opinieleiders zijn veertien maal gemeld. Een aantal meldingen ging over de films van Geert Wilders en Ehsan Jami (4). Twee meldingen kwamen binnen over opmerkingen jegens autochtone Nederlanders door PvdA raadslid Bouchra Ismaili, van de deelgemeente Charlois. Er is twaalf maal melding gedaan van discriminatie in de openbare ruimte, het ging hierbij om racistische graffiti, het uitbrengen van de Hitlergroet, schelden en drie keer is melding gedaan van geweld op straat. Discriminatie in de sport is negen maal gemeld. Het ging bijvoorbeeld om discriminerende uitingen in het (amateur)voetbal, het niet mogen zwemmen in een burqini en discriminatie op grond van seksuele gerichtheid op een sportschool. Over discriminatie in de privé-sfeer kwamen acht meldingen binnen, waarbij het twee keer ging om problemen in een etnisch gemengde familie.

Een vergelijking van het aantal meldingen per maatschappelijk terrein met vorig jaar laat zien dat de daling van het totale aantal meldingen over bijna alle terreinen is verspreid. Over ieder terrein wordt 'een beetje minder gemeld'. Opvallend daarbij is dat de meldingen over discriminatie in de openbare ruimte meer zijn gedaald (-19). En ook zijn er opvallend minder meldingen over de politie en media en reclames (beide -7) en minder meldingen die betrekking hebben op de politieke en publieke opinie (-6). Meldingen over discriminatoir optreden door collectieve voorzieningen zijn juist gestegen (+5) en ook zijn er meer meldingen over commerciële dienstverlening en over discriminatie in de privé sfeer (beide +3).

Tabel 4. Maatschappelijk terrein

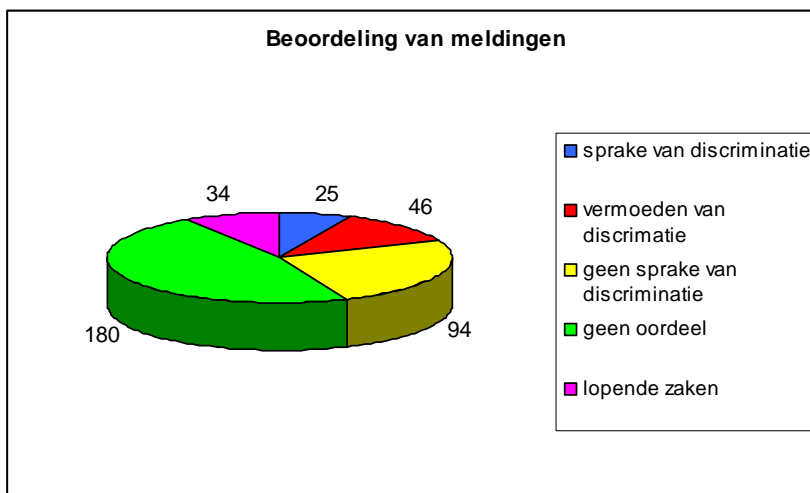
	Aantallen in 2008	Aantallen in 2007
Arbeid	115	121
Buurt/wijk	25	30
Collectieve voorzieningen	31	26
Commerciële dienstverlening	43	40
Horeca/amusement	22	21
Huisvesting	15	17
Media/reclame	19	26
Onderwijs	26	27
Openbare ruimte	12	33
Politie	26	33
Privé sfeer	8	5
Politieke en publieke opinie	14	20
Sport en recreatie	9	13
Overig	13	8
Niet van toepassing	1	0
Totaal	379	420

Beoordeling van de meldingen

Een discriminatiemelding staat niet gelijk aan bewezen discriminatie. Voor de behandeling van meldingen past RADAR hoor en wederhoor toe. Bij de beoordeling maakt RADAR gebruik van het

¹ Aanvullend kan worden vermeld dat Panel Deurbeleid Rotterdam in 2008 32 meldingen over discriminatie in de horeca heeft gekregen. Hiervan zijn acht meldingen in eerste instantie binnengekomen bij RADAR. Deze meldingen zijn doorverwezen naar het Panel en zijn zowel door RADAR als door Panel Deurbeleid Rotterdam geregistreerd.

juridisch instrumentarium. Het beoordelen van discriminatiemeldingen is buitengewoon ingewikkeld. Wanneer melders geen onderzoek of inmenging wensen, onthoudt RADAR zich van een oordeel over mogelijke discriminatie (geen oordeel). Over lopende zaken kan evenmin een oordeel gegeven worden. Soms loopt een onderzoek vast omdat het principe van hoor en wederhoor geen uitsluitel geeft. Als er geen spijkerhard bewijs is van discriminatie, maar het vermoeden van discriminatie niet is weggenomen, luidt het oordeel: vermoeden van discriminatie. In bepaalde gevallen brengt RADAR discriminatiezaken aan bij de rechter of andere bevoegde organen. Wanneer daar het oordeel luidt dat er sprake is van discriminatie neemt RADAR dat oordeel over. Dat geldt ook bij voorvallen waarover jurisprudentie voorhanden is. Er is geen sprake van discriminatie als de benadeling gebaseerd is op 1) een grond die buiten de wettelijke discriminatieverboden valt, 2) wanneer uit navraag van RADAR blijkt dat er van discriminatie geen sprake was, of 3) wanneer een bevoegd orgaan tot dit oordeel is gekomen in deze zaak.

Herkomst van de melders

Discriminatie treft niet alleen etnische minderheden. In de groep gedupeerden zijn autochtone Nederlanders in 2008 het meest vertegenwoordigd (dit was in de twee voorgaande jaren ook zo). Zij hebben discriminatie op de meest uiteenlopende gronden gemeld. Iets minder dan eenderde van de meldingen van autochtone Nederlanders ging over discriminatie op grond van de autochtone etniciteit (in 2007 was dit een kwart). Handicap was daarna de meest gemelde discriminatiegrond door autochtone Nederlanders, gevolgd door discriminatie op grond van seksuele gerichtheid, sekse en leeftijd.

Gedupeerden van Marokkaanse en Turkse herkomst zijn de twee etnische bevolkingsgroepen die na de groep autochtone Nederlanders bij RADAR Rotterdam-Rijnmond de meeste meldingen van discriminatie deden. Zij worden gevolgd door de gedupeerden van Antilliaanse en Surinaamse herkomst. Het aantal melders van Marokkaanse en Surinaamse herkomst is ten opzichte van 2007 afgenomen (-32 resp. -18). De verklaring voor de daling van melders van Marokkaanse herkomst is waarschijnlijk het in 2007 door RADAR uitgevoerde onderzoek 'Gevoelens en gevallen van discriminatie van Marokkaanse Rotterdamers' (Schriemer & Kasmi, 2007), dat in dat jaar voor extra meldingen zorgde. Het aantal melders van Turkse herkomst is iets gestegen, vergeleken met het voorgaande jaar (+11), de aantallen melders uit de overige bevolkingsgroepen zijn relatief gelijk gebleven.

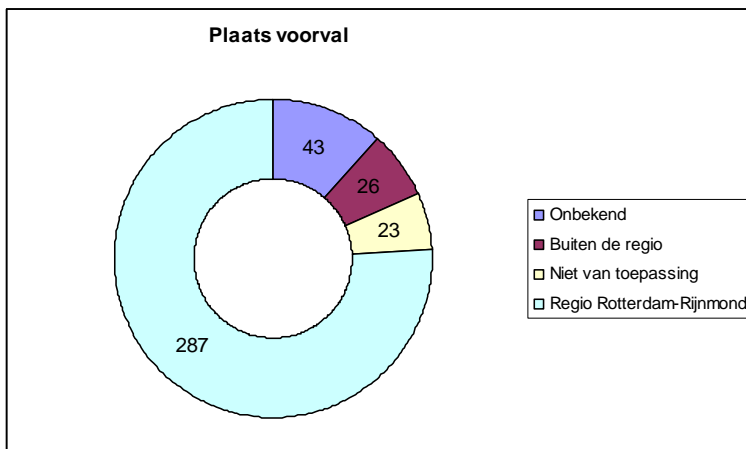
In de tabel is ook een categorie 'blanco' opgenomen. Het gaat hierbij om minderheidsgroepen die niet zijn te vatten in een 'land van herkomst'. Het gaat dus niet discriminerende uitingen die gericht zijn tegen etnische minderheden, maar om uitingen tegen andere minderheden, zoals 'vrouwen', 'ouderen', 'moslims' en 'homoseksuelen', et cetera.

Tabel 7. Herkomst melders

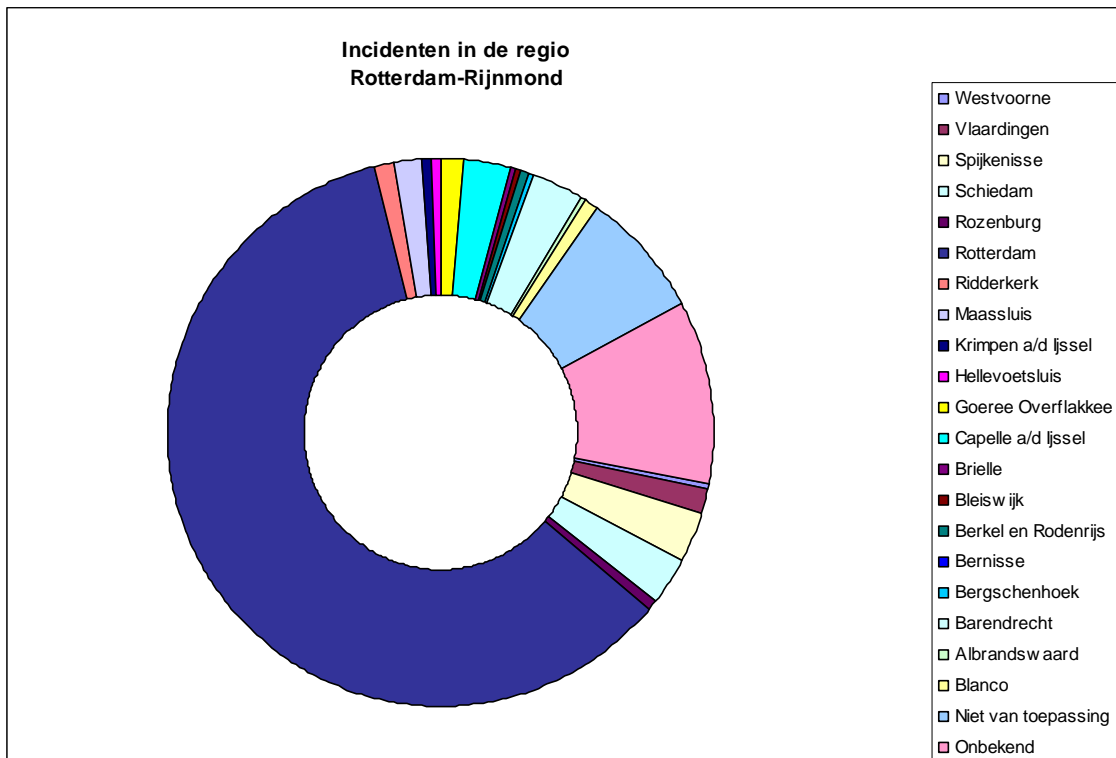
	Aantallen in 2008	Aantallen in 2007
Blanco	113	96
Onbekend	15	21
Nederland	81	95
Antillen	21	16
Suriname	22	40
Marokko	39	71
Turkije	38	27
Overig Europa	16	15
Overig Afrika	15	12
Overig Amerika	5	9
Overig Azië	14	18
Totaal	379	420

Geografische spreiding van klachten en meldingen

RADAR Rotterdam-Rijnmond registreert uitsluitend incidenten die ofwel in de regio Rotterdam-Rijnmond plaatsvonden, of inwoners uit de regio hebben gedupeerd. Meldingen uit overige regio's worden direct doorverwezen naar de lokale antidiscriminatievoorziening ter plekke. De meldingen in de categorie 'blanco'/'niet van toepassing' gaan over discriminerende uitingen in de (landelijke) media of op het internet. De melders van de incidenten die landelijk of op het internet plaatsvonden, woonden wel allemaal in de regio Rotterdam-Rijnmond. Bij enkele (anonieme) meldingen bleef de plaats van het voorval en/of woonplaats van de melder, onbekend.

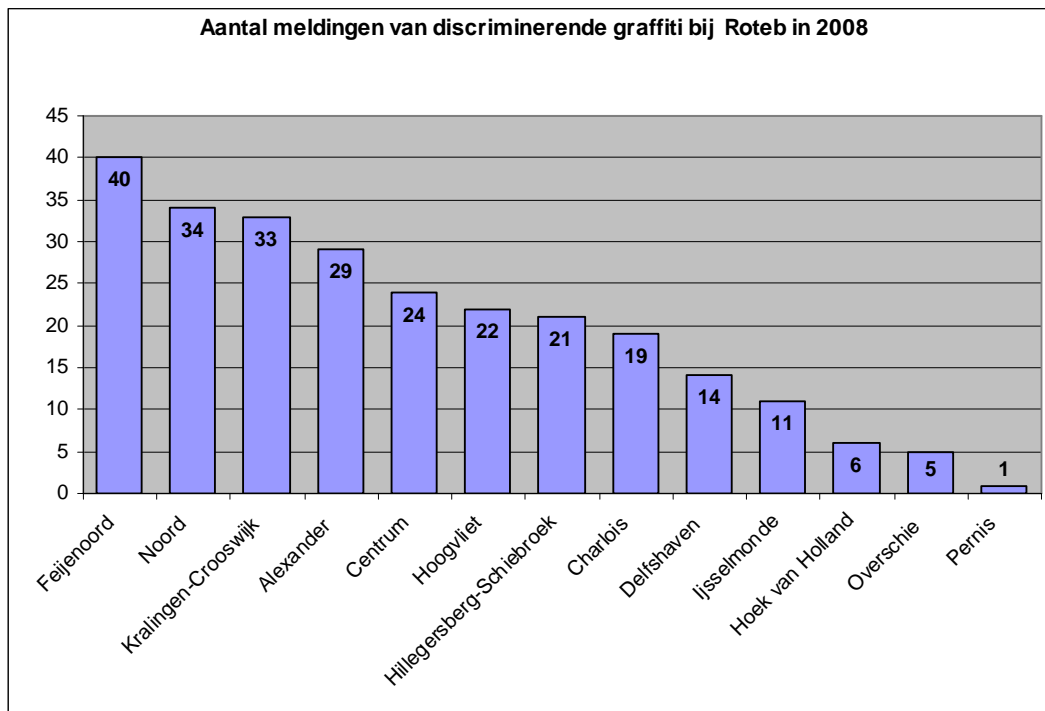
Het overgrote deel van de gemelde incidenten in Rotterdam-Rijnmond vond plaats in Rotterdam (213). Het percentage meldingen uit Rotterdam is ongeveer gelijk aan het voorgaande jaar. Op afstand volgen de gemeenten Barendrecht, Spijkenisse, Capelle a/d IJssel en Schiedam, met ieder tien of elf meldingen. Hierbij kan worden opgemerkt dat het aantal meldingen uit Barendrecht en Spijkenisse is verdubbeld ten opzichte van 2007 (+6 resp. +5). Uit Schiedam zijn juist iets minder meldingen afkomstig (-6). Daarna volgen Maassluis (6), Vlaardingen, Goeree-Overflakkee (beide 5) en Ridderkerk en Lansingerland (beide 4), waarbij het aantal meldingen uit Maassluis ten opzichte van vorig jaar is gestegen (+3) en het aantal meldingen uit Vlaardingen is gedaald (-5). Het bleef bij enkele incidenten in de gemeenten Hellevoetsluis, Krimpen a/d IJssel en Rozenburg (allen 2). Het bleef bij één gemeld incident in de gemeenten Albrandswaard, Brielle en Westvoorne.

Uitgelicht: graffiti in Rotterdam

Graffiti wordt door veel gemeenten in Nederland als een probleem ervaren. Vaak wordt graffiti beschouwd als een vorm van vandalisme of vernieling, maar het kan verder gaan dan dat wanneer het om discriminerende graffiti gaat. Mensen nemen aanstoot aan bijvoorbeeld hakenkruisen en racistische teksten die op muren worden geklad, zij voelen zich erdoor beledigd en vaak ook bedreigd. Omdat de aanwezigheid van discriminerende graffiti iets zegt over het discriminatieklimaat van een buurt, wordt in deze feitenkaart ook verslag gedaan van het aantal discriminerende graffiti dat door Roteb in 2008 in Rotterdam is verwijderd.

Bij Roteb kan telefonisch melding worden gedaan van graffiti. Wanneer Roteb naar aanleiding van een melding constateert dat het om discriminerende graffiti gaat, wordt binnen 24 uur actie ondernomen om de leus of het teken te verwijderen. Roteb houdt bij om hoeveel meldingen en verwijderingen het gaat. De gegevens worden per Rotterdamse deelgemeente gepresenteerd.

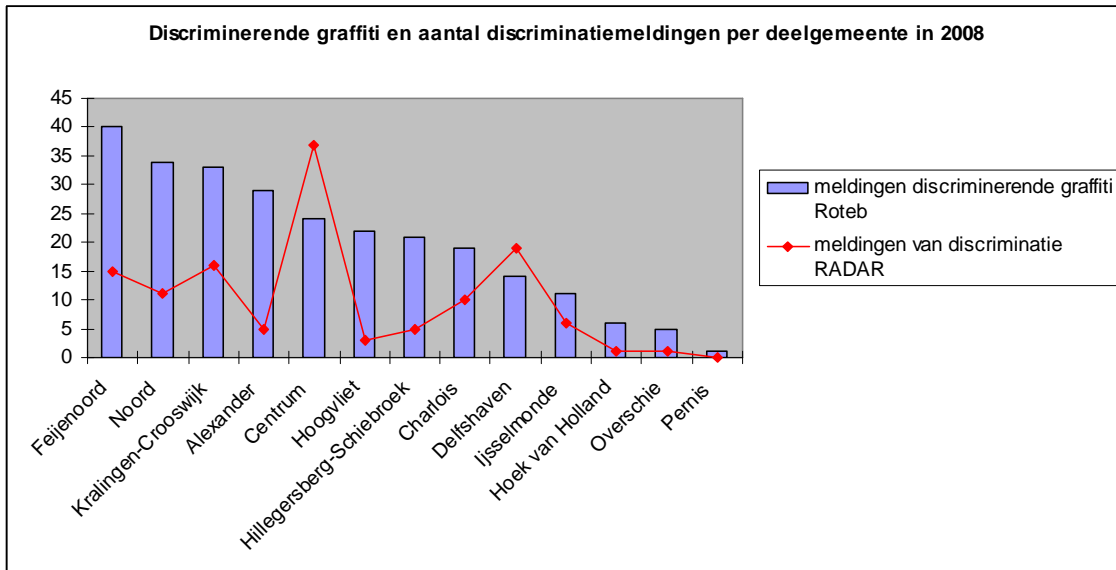

Bron: Roteb (2009)

In 2008 zijn er in het totaal 259 meldingen van discriminerende graffiti bij Roteb binnengekomen. Hiervan heeft Roteb in 30 gevallen bepaald dat de graffiti niet discriminerend van aard was en dertien maal bleek het om een loze melding te gaan. De overige meldingen (216) bleken daadwerkelijk discriminerend te zijn en deze zijn dan ook direct door Roteb verwijderd. Opvallend is dat de meeste meldingen afkomstig zijn uit (deelgemeente) Feijenoord (40), Noord (34) en Kralingen-Crooswijk (33). Daarna volgen Alexander (29), Centrum (24), Hoogvliet (22) en Charlois (19). De minste meldingen zijn in 2008 afkomstig uit Hoek van Holland (6), Overschie (5) en Pernis (1).

Als we de meldingen van discriminerende graffiti vergelijken met het aantal bij RADAR gemelde discriminatie-incidenten in een deelgemeente, zien we dat dit voor een aantal deelgemeente gelijk oploopt. Worden er meer meldingen bij RADAR gedaan over discriminatie, dan heeft Roteb ook meer meldingen van discriminerende graffiti in deze deelgemeente binnengekregen. De deelgemeenten die hiervan afwijken zijn: Hoogvliet, Hillegersberg-Schiebroek en Alexander. Er zijn

in deze deelgemeenten *meer* meldingen van discriminerende graffiti gedaan dan op basis van het aantal discriminatiemeldingen bij RADAR over incidenten in deze deelgemeente zouden worden verwacht. Voor de deelgemeenten Centrum en Delfshaven geldt een omgekeerd beeld: er zijn hier juist *minder* meldingen van discriminerende graffiti gedaan dan op basis van het aantal discriminatiemeldingen bij RADAR over incidenten in deze deelgemeenten zouden worden verwacht.

Bron: Roteb (2009) en RADAR (2009).